

Kommunister på museum

Er det ikke mer
å kjempe for?

Reidar Aulie og Terje Bergstad

Foto: Stenersenmuseet/ Richard Jøffris

Maleriutstilling
1. mai - 11. september 2011

Otto Valstads vei 19 - 1395 Hvalstad

Et spennende møte!

Reidar Aulie og Terje Bergstad. Hvorfor møtes de på Asker Museum??

Det startet med **Reidar Aulie** (1904-1977):

Hele Norge eier Reidar Aulie! Han har malt malerier vi kjenner; *Tendens* i Arbeidersamfunnet, *I. Mai* i Folkets hus, *Overgangen, 9. april 1940*, dekorasjoner i Oslo Rådhus... for å nevne noen.

Til sammen har han gjort hundrevis av kunstverk som er i de store museene, i offentlige rom og i privatsamlingene.

Aulie brukte penselen for å lage et bedre og rettferdig samfunn. Da vår verden etter hvert falt på plass gikk han over til å male enkeltmennesket. Han malte det i sorg og glede, ja, mennesket på hele livsveien - også i møte med døden.

Hele Norge eier Reidar Aulie, men på *Asker Museum* føler vi at vi eier ham litt mer enn andre. Han var museumsgrunnleggeren Otto Valstads nevø, yngste sønn av Ottos søster Martha.

Reidar Aulie vokste opp i byen. Besøkene her ute på Hvalstad må ha satt spor i et følsomt, ungt sinn. Her møtte han radikale kulturpersonligheter, en eksotisk hage, et eventyrkunstnerhjem, fantasi, raushet og stor livsglede!

Reidar Aulie føyer seg inn i rekken av nasjonale kunstnere som har en tilknytning til Asker og som Asker Museum har laget utstillinger om de siste årene; Frits Thaulow, Halvdan Egedius og Lars Utne.

Terje Bergstad (1938-) Er han en av norsk kunsts best bevarte hemmeligheter? Terje Bergstad var Reidar Aulies elev. Reidar Aulie hadde store tanker om Bergstads talent. Bergstad verdsatte sin lærer høyt. Dette er første gang lærer og elev stiller ut sammen!

De har forskjellig strek, fargeholdning, ved første øyekast også motiv og de benyttet seg dels av forskjellige kunstformer. Men de er begge "raddiser" på ytterste venstre fløy og opptatt av den lille mann.

I år 2000 var det en stor Bergstad utstilling på Samtidsmuseet og i etterkant av denne ble *Terje Bergstad Stiftelsen* opprettet. Asker Museum overtar nå stafettspinnen fra Henie-Onstad Kunstsenter - den siste Bergstad utstillingen ble avsluttet der 1. mai 2011.

Tendens - Tegn tiden!!

Dette credo ga den gamle lærer Christian Krogh som råd til sin unge, lovende elev Reidar Aulie. Aulie og Krogh hadde funnet tonen og Aulie fulgte den gamles råd trofast.

”Tiden” var de første tiår etter den første verdenskrig. Menneskene inntok byene. Industrialiseringen skjøt fart. I møtet med en moderne tid skulle det stakkes en ny kurs: Det gamle klassesamfunnet var ikke lenger selvsagt; arbeiderne krevde sin rett og sto på barrikadene, kvinnene hadde fått stemmerett men var ikke likestilte, en verdenskrig var over og landet skulle reises igjen.

Det var mange ting å kjempe for! Den unge Reidar Aulie malte ”tendensbilder”, dvs. politisk radikale bilder som var ment å skulle påvirke massene

Skissen vi viser her er et forarbeide til veggmaleriet ”Tendens” i Oslo Arbeidersamfunn (150 x 229 cm) fra 1930.

Ole Rikard Høisæther skriver i sin bok ”Reidar Aulie Kunst og Kamp” fra 1998 følgende om dette maleriet:

”Både ved sin tittel og sitt vidtfavnende motiv er bildet blitt stående som selv programbildet for tendenskunstperioden. Bildet viser ingen historisk hendelse, men er en allegori over tidens politiske strømninger, samfunnets brytninger og enkeltmenneskets egne kvaler i valget mellom egennyttens og fellesskapets krav. Som ramme for disse omfattende temaene har Aulie valgt en tett befolkning plass omkranset av skipsverft, bygårder og fabrikkbygninger i det fjerne. Gjennom en rekke virkemidler peker bildet i en bestemt retning; mot et sosialistisk samfunn. Tidens krav var Aulies mål”

Reidar Aulie
Fargeutkast til Tendens, 1931

Stenersenmuseet
Fotograf: Richard Jeffries
Katalog nr. 8

Vi eier ham litt...

Reidar Aulie var museumsgrunnleggeren og kunstneren Otto Valstads nevø. Reidar Aulies mor, Martha, var Otto Valstads søster. Hun vokste altså opp i det frodige og rause miljøet på Øvre Valstad med musikk og gode fortellinger. Det var nær kontakt mellom Marthas og Ottos familier. De radikale kunstnerpersonlighetene Tilla og Otto og deres fantastiske hjem og hage på Hvalstad må ha satt spor hos de unge brødrene Aulie, og kanskje særlig i Reidar Aulies mottagelige kunstnersinn: *Fra jeg var barn drømte jeg om å bli kunstner* skrev Reidar Aulie i voksen alder. Besøkene på Øvre Valstad må ha gitt god næring til denne drømmen.

Hvilket maleri skissen var forarbeide til vet vi ikke. Hesten i forgrunnen kan imidlertid gjenkjennes i en tegnet illustrasjon til Ingeborg

Refling Hagens novellesamling *I skreddertimen* fra 1930.

Deler av korrespondansen mellom Reidar Aulie og hans tante og onkel Tilla og Otto Valstad vises på utstillingen.

Reidar Aulie
Maleriskisse 1930
Gave fra Reidar Aulie til Tilla og Otto Valstad
Asker Museum
Katalog nr. 7

En brevsamling forteller

Reidar Aulie var nevø av Otto Valstad. Otto og hans kone Tilla grunnla Asker Museum.

Det var nær kontakt mellom Valstads og Aulies.

Asker Museum har bevart noen brev og postkort som nevøene sendte sin onkel og tante på Øvre Valstad:

Reidar Aulie skrev blant annet til tante Tilla og onkel Otto:

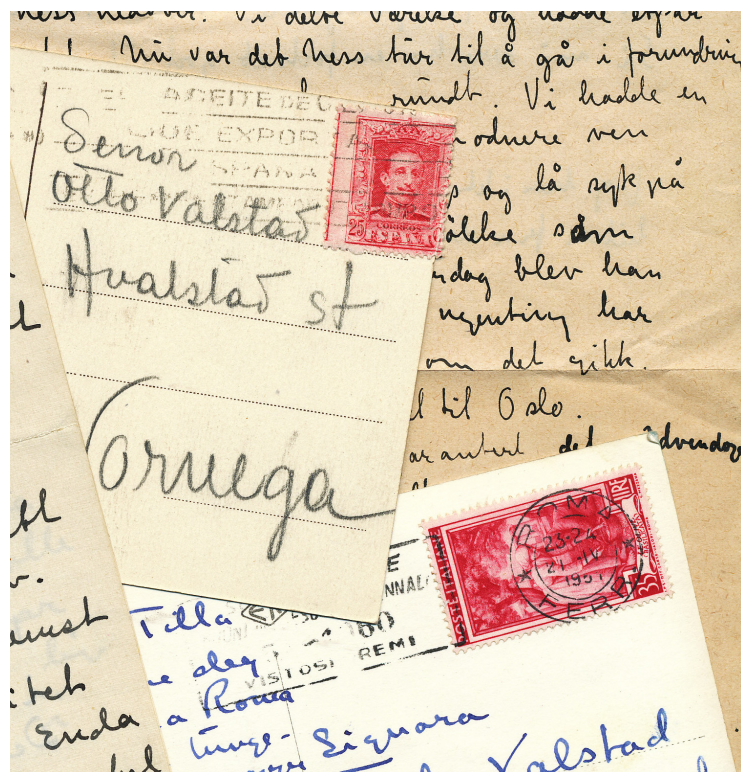
Paris, 2. Juledag 1927 :

"Tusen takk for pengene som jeg fikk i dag...Den første måneden var vakker. Det var lyst og varmt, og Paris kjender dere og vet hva den har å by. Det var å løpe fra den ene forundring til den annen... Så kom Bjarne Ness nedover. Vi delte værelse og hadde et par korte uker som var storartet. Nu var det Ness tur å gå i forundring. Jeg var allerede litt orientert og kunde vise ham rundt. Vi hadde en masse å snakke om. Og min litt eldre og meget modnere ven lærte meg en hel del. Men så måtte han gå til sengs og lå syk på værelset vårt i en uke. Vi trodde det var en lei forkjølelse som ikke vilde gi seg. Men en fredag hentet vi lege. Lørdag blev han kjørt til sykehus og natten til tirsdag døde han. Ingenting har rammet meg så sterkt og så voldsomt hurtig som det gikk. Nu er det hele over. I dag morges kommer han vel til Oslo."

Så skriver han litt om julekvelden og om ekteparet Monrad Johansen og frk. Kielland". ...som også har et værelse her dekket op til meg med chokolade, frukt og kaker og en nydelig reproduksjon av Le Nain(?) bak det hele. De er hyggelige og snille. Fru Garborg har jeg også vært sammen med et par aftener"

Så fortsetter han.

"Jeg kan huske at onkel engang sa at han likte Ness som maler. Du fikk jo bare så vidt hilst på ham på vernissagefesten. Dere skulde kjent ham så hadde dere også lært å sette pris på ham som menneske. Han hadde så mange verdifulle egenskaper at vi vennene ikke kan forstå at han er borte for alltid..."

Brev fra Reidar Aulie 1945

"Kjære tante Tilla.

Takk for ditt elskelige brev. Jeg lengter etter dig. Du er uhemmet av alle tider. Du er en av de klokeste jeg har møtt og jeg beundrer deg. Onkel fortalte at du hadde gått fredsmarsjen. Jeg kjenner dig og vet at du har gått fredsmarsjen hele ditt liv. Og det er først og fremst med din åndelige vitalitet du går den marsjen. Enda jeg vet hvorledes du og onkel sliter året rundt med den herlige hagen deres som er et rikt dikt. Vår hage er et villniss. Og allikevel har den og hønene, malingen og det illegale arbeidet slukt all vår tid så vi hadde vår første ferie på fem år nå i sommer, enda Kari har lettet mig for alt det arbeidet hun kunne. Og det har været meget. Kvinner er jo slik. Jeg tror på kvinnene. Jeg vil ha dere i storting og regjering. Det har jeg lært av mor og dig og Kari.

Det er skam og skade at vi møtes så sjelden. Og mandag drar vi til Finland og blir borte en måned. For noen finner tror at jeg kan reparere på samarbeidet.

Men neste gang dere skal ha jubileum av en eller annen sort da vil jeg være der og holde hovedtalen. For jeg har kjent dere hele mit liv og det er først nå i de senere år jeg har forstått hvor meget godt dere har gjort mot mig og mot mange, og hvilken visdom dere har fåt til å skyte knopp. Jeg tenker på dere to og Hvalstad med den største taknemmelighet. Og jeg er skamfull over at jeg aldri har kunnet gjøre noe igjen. Jeg er en fattig fagmann i forhold til rikdommen deres.

*Mange hilsener fra Kari og mig til dere begge
din hengivne Reidar*

Landsbyens Madonna i kampen mot atomvåpen

Slekt skal følge slekters gang, 1960

Motivet for julekortet bygger på maleriet
"Landsbyens madonna"
Se Ole Rikard Høisæther (1998) s. 56

Den politiske glød beholdt Reidar Aulie hele livet og han engasjerte seg sterkt i viktige forhold i samfunnsutviklingen. Og han forble en "raddis" selv om det "røde" med årene ble mindre intenst.

Helt fra 1930-tallet hadde Reidar Aulie tatt del i det organiserte antikrigsarbeidet.

I november 1960 ble den første landsomfattende protestaksjon mot atomvåpen organisert av en gruppe på 13 fremstående personer, deriblant Reidar Aulie.

Gruppen ble kalt "De 13". Hovedmålet for aksjonen var å hindre utplassering av atomvåpen på Norsk jord. Det ble heftig debatt i avisene og "De 13" ble beskyldt for å være kommunister og NATO motstandere.

Men "De 13" organiserte en aksjon som slo hardt tilbake. Aksjonen viste også at det var stor motstand mot utplassering i et bredt lag av befolkningen: Reidar Aulie tegnet et julekort med samme motiv som i maleriet "Landsbyens Madonna". På kortet sto kampanjens parole: ***Slekt skal følge slekters gang.*** 70 000 julekort ble solgt! Slik ble grunnen lagt for vårens protesttog og for veien frem mot endelig seier!

Reidar Aulie: *Bærer*
Storebrand Kunstsenter
Katalog nr 18

Terje Bergstad *Regnvær*

Terje Bergstad's stiftelse
Katalog nr 31
Fotograf: Øystein Thorvaldsen,

AULIE OG BERGSTAD

– lærer og elev i god samklang

Reidar Aulie var Terje Bergstads lærer på Statens Kunstakademi i årene 1964 – 1968.

Gunnar Sørensen skriver i den nylig utgitte boken
"Terje Bergstad Under en mørkere himmel"
Orfeus Publishing 2011

om forholdet mellom Reidar Aulie og Terje Bergstad følgende: (s. 41)

"....Dette ble viktige år, ikke minst fordi han (Bergstad) på tross av aldersforskjellen fikk en særlig god kontakt med Aulie og ganske snart fremsto som hans absolutte favorittstudent. Aulie hadde tilhørt mellomkrigstidens erklærte kommunister selv om hans politiske oppfatninger var blitt noe modifiserte med årene. Med fargeglade og lett naivistiske framstillinger talte han stadig og framfor alt "den lille manns" sak.

Bergstad så dessuten hvorledes læreren økte bildenes uttrykkskraft gjennom forenklinger og kontraster, slik at hans gjerne sorgmuntre skildringer kunne sees i lys av ekspresjonismen. I tillegg målbar arbeidene en like tydelig som subjektivt preget sosial samvittighet. **Bergstad hadde kort og godt funnet en lærer med et beslektet syn på samfunnsliv, politikk – og billedkunst.**"(Vår uth.)

Reidar Aulie uttalte følgende om sin elev Terje Bergstad i 1967:
(Referert i Sørensens bok 2011)

"Jeg ble også imponert over hans voldsomme engasjement og det åndsinnhold og den selvstendige karakter som hans bilder bærer bud om. Det er min faste tro at Bergstad vil sette klare spor etter seg i norsk malerkunst og det er flere av våre betydeligste malere som tror det samme."

Terje Bergstad Den døde

Terje Bergstad's stiftelse
Katalog nr 41
Fotograf: Øystein Thorvaldsen,

Terje Bergstad

3 arbeider fra Soweto, kat. nr. 39, 40 og 41.

Den 16. juni 1976 brøt det ut opptøyer i townshipen Soweto utenfor Johannesburg i Sør-Afrika. Dette var et vendepunkt i kampen mot det hvite, boerstyrte regimet som endte med opphevelsen av apartheid og frigivelsen av Nelson Mandela.

Terje Bergstad har latt seg engasjere og inspirere av et fotografi som gikk verden over, jfr. kat. nr. 41, *Den døde*. En gutt bærer sin døde venn Hector Pieteron, i armene. Hector er den første av skolebarna som ble myrdet av en gruppe hvite politimenn den 16.juni. Barna ønsket å protestere mot at engelsk ble byttet ut med afrikaans, boernes språk, på skolen. En fredelig demonstrasjon av små barn. Men politimennene skyter på barna.

Terje Bergstad bryr seg. Virkemidlene hans er ekspressive og sterke.

Gunnar Sørensen skriver i *Terje Bergstad Under en mørkere himmel*, (2011):

”Bergstad...viser offeret omformet til en mørk strekfigur som i bokstavelig forstand nærmest knekkes i to mens det bæres bort....I seg selv oppleves dette som et smertens og uhyggens jærtegn – et katastrofevarsel i form av billedkunst.”

KATALOG OVER UTSTILTE VERK

”Kommunister på museum – er det ikke mer å kjempe for?”

Reidar Aulie (1904-1977) og Terje Bergstad (1938-)

Utstilling på Asker Museum 1. mai til 11. september 2011

1. Reidar Aulie (1904 – 1977)

Ut av skogen, 1935

Akvarell, 36 x 46 cm

Privat eie

2. Reidar Aulie (1904 – 1977)

Båt med mennesker

Tegning, blyant og tusj, 18 x 16 cm

Privat eie

3. Reidar Aulie (1904 – 1977)

Far trøster barn

Blyanttegning, 22,5 x 16 cm

Privat eie

4. Reidar Aulie (1904 – 1977)

Sittende mann med skjegg

Tusjtegning, 17,5 x 16 cm

Privat eie

5. Reidar Aulie (1904 – 1977)

Kjøkkeninteriør med utsikt

Tusjtegning, 23,5 x 32 cm

Privat eie

6. Reidar Aulie (1904 – 1977)

Mappe med 6 signerte originaltresnitt, utgitt i Ars
Konstserie, Ars Forlag, Stockholm 1946.

Alle trykkene har samme størrelse, 27,5 x 22 cm.

Jubilanten, kolorert

Veien

Overgangen, kolorert

Mars

Gravmæle, kolorert

Søndag

7. Reidar Aulie (1904 – 1977)

Hesteskisse, 1930

Malt på papp-plate, 52 x 62,5 cm

Asker Museum (A 00281)

8. Reidar Aulie (1904 – 1977)

Fargeutkast til ”Tendens”, 1931

Olje på lerret, 80,5 x 93 cm

Stenersenmuseet (RES A 56)

9. Reidar Aulie (1904 – 1977)

Avskjedskonsert, 1937

Olje på lerret, 98 x 108 cm

Privat eie

10. Reidar Aulie (1904 – 1977)

Jernbanen, 1933

Olje på lerret 107 x 142 cm

Nasjonalmuseet (NG.M. 01756)

11. Reidar Aulie (1904 – 1977)

Frontsoldatenes hjemkomst, 1936

Olje på lerret, 100 x 110

Nasjonalmuseet (NG.M.03873)

12. Reidar Aulie (1904- 1977)

Utkast til veggfelt i Christiania Spigerverk, 1944

Olje på lerret 34 x 130 cm

Nasjonalmuseet (NG.M.02067)

13. Reidar Aulie (1904 – 1977)

Landsbyens Madonna, 1951

Olje på trefiberplate 50 x 61 cm

Nasjonalmuseet (NG. M. 03945)

14. Reidar Aulie (1904- 1977)

På hjemvei, 1965

Olje på papp-plate 30 x 40 cm

Nasjonalmuseet (NG.M. 02623)

15. Reidar Aulie (1904 – 1977)
Skinner, 1965
Olje på trefiberplate 38 x 46 cm
Nasjonalmuseet (NG.M.03969)

16. Reidar Aulie (1904- 1977)
Den lykkelige begravelse, 1935
Olje på lerret, 65 x 125 cm
Privat eie

17. Reidar Aulie (1904 – 1977)
Et opptog, udatert
Olje på lerret 32 x 31 cm
Storebrand Kunstsamling

18. Reidar Aulie (1904 – 1977)
Bærer, udatert
Olje på lerret, 65 x 70 cm
Storebrand Kunstsamling

19. Reidar Aulie (1904 – 1977)
Medalje for lang og tro tjeneste, 1938
Olje på lerret 50 x 61 cm
Storebrand Kunstsamling

20. Reidar Aulie (1904 – 1977)
Katedral, 1954
Olje på lerret 75 x 77 cm
Storebrand Kunstsamling

21. Reidar Aulie (1904 – 1977)
April 1940, 1943
Olje på lerret 110 x 133 cm
Eidsberg Sparebank

22. Reidar Aulie (1904 – 1977)
Sol og sot, 1931
Olje på lerret, 90 x 79,5 cm
Eidsberg Sparebank

23. Reidar Aulie (1904 – 1977)
Blomsten, 1946 (?)
Olje på lerret, 46 x 53,5 cm
Eidsberg Sparebank

24. Reidar Aulie (1904 – 1977)
Søppelhaugen, 1948
Olje på lerret, 52 x 65 cm
Eidsberg Sparebank

25. Reidar Aulie (1904 – 1977)
Marmorengelen
Olje på lerret, 44 x 54 cm
Privat eie

26. Terje Bergstad (1938-)
Arbeidere
Olje/gouache/oljepastell på papir, 55,7 x 42 cm
Terje Bergstad Stiftelsen

27. Terje Bergstad (1938-)
Arbeidere i streik
Olje/oljepastell på papir, 36 x 48 cm
Terje Bergstad Stiftelsen

28. Terje Bergstad (1938-)
Arbeider, 1980 (?)
Gouache/olje/oljepastell på papir, 58 x 40,5 cm
Terje Bergstad Stiftelsen

29. Terje Bergstad (1938-)
Streik, 1980 (?)
Gouache/olje/fettstift på gråpapir, 41,7 x 57,5 cm
Terje Bergstad Stiftelsen

30. Terje Bergstad (1938-)
Ved fabrikkporten, arbeidere, 1960-66/67
Olje på huntonitt, 70 x 91,5 cm
Terje Bergstad Stiftelsen

31. Terje Bergstad (1938-)
Regnvær
Gouache/olje/fargestift på gråpapir, 53,5 x 49,3 cm
Terje Bergstad Stiftelsen

32. Terje Bergstad (1938-)
Figurer
Blyant på kartong, 50 x 44,2 cm
Terje Bergstad Stiftelsen

33. Terje Bergstad (1938-)
I cafèn
Monotypi/gouache/olje, 70,5 x 48,5
Terje Bergstad Stiftelsen

34. Terje Bergstad (1938-)
Dansere i Paris
Gouache/olje/fargestift, 55,5 x 41,5 cm
Terje Bergstad Stiftelsen
35. Terje Bergstad (1938-)
Ansikter
Olje på tre, 48,5 x 39 cm
Terje Bergstad Stiftelsen
36. Terje Bergstad (1938-)
Katedral, ca 1975 – 80
Gouache/olje/fettstift, på papir, 55,5 x 41,5 cm
Terje Bergstad Stiftelsen
37. Terje Bergstad (1938-)
Den sunkne katedral, ca 1975-80
Olje på strie, 121 x 98,5 cm
Terje Bergstad Stiftelsen
38. Terje Bergstad (1938-)
Portrett
Olje på huntonitt, 49 x 32 cm
Terje Bergstad Stiftelsen
39. Terje Bergstad (1938-)
Fra Soweto
Gouache/akvarell/fargekritt på gråpapir, 99 x 62,5 cm
Terje Bergstad Stiftelsen
40. Terje Bergstad (1938-)
Fra Soweto
Gouache/oljekritt/fargestift på gråpapir, 52 x 107,5 cm
Terje Bergstad Stiftelsen
41. Terje Bergstad (1938-)
Den døde
Akvarell/blyant/fargekritt på gråpapir, 46 x 55,5 cm
Terje Bergstad Stiftelsen
42. Terje Bergstad (1938-)
Mennesket som gråter
Gouache/fargestift på gråpapir, 105,5 x 61,5 cm
Terje Bergstad Stiftelsen
43. Terje Bergstad (1938-)
Rafael Schächter/Carl von Ossietzky (?)
Gouache/fargestift på gråpapir, 100 x 60,5 cm
Terje Bergstad Stiftelsen
45. Terje Bergstad (1938-)
Rafael Schächter dirigerer
Gouache/fargestift på papir, 56 x 42 cm
Terje Bergstad Stiftelsen
46. Terje Bergstad (1938-)
Tortur
Monotypi/gouache/fettstift på papir, 64,5 x 49,5 cm
Terje Bergstad Stiftelsen
47. Terje Bergstad (1938-)
Jødisk kvinne fra Warszawa-gettoen, 1978
Olje på plate, 122 x 112 cm
Privat eie

Stopp og tenk!!

*Gjennom arbeidet med utstillingen har jeg stilt meg selv noen spørsmål.
Disse vil jeg gjerne dele med dere:*

Skal kunsten ta standpunkt?
Skal kunsten brukes som middel
for å endre samfunnet?

Skal kunsten speile *mitt* liv?

Politikk og kunst, hører det sammen?
Tegner dagens kunstnere "tiden"?
Vil de ikke? Tør de ikke?

Er det ikke mer å kjempe for
i vårt hjemlige "bomullssamfunn"?

*Hilsen konservator **Randi Horgen***